

גליזון
באר
הקדשה

נערך ונלקט מתוך דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

כי תצא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת כי תצא

- א אשר קרך - אין דבר הנעשה מאליו במקרי עולם
- ד קצובים לו מראש השנה - אי אפשר לקחת מאומה בעצמו
- ד לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ - חודש אלול כהכנה לראש השנה
- ז קראוהו בהיותו קרוב - קבלת התפילות בימים אלו
- י והיה מחנך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה
- יד תתקבל צלותהון - התפילה להינצל מהיצר הרע בוודאי תתקבל
- טו התנערי מעפר קומי - אין מקום לייאוש כלל

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת כי תצא - אלול

אשר קרך - אין דבר הנעשה מאליו במקרי עולם

בפרשתן (כה יז-יח), 'זכור את אשר עשה לך עמלק...' אשר קרך בדרך, ידוע מפי ספרים וסופרים כי זוהי קליפתו של עמלק, כמרומו בשמו 'עמלק' בגימטריא 'ספק' (240) - לקרר את האמבטיה הרותחת ולצנן את אמונתם בה' על ידי ה'ספיקות' למיניהם. ועל כולנה אשר קרך - בהטילו ספיקות באמונתם ב'השגחה פרטית', שח"ו יאמרו כי אך מקרה קרה ולא הקב"ה פעל כל זאת בהשגחה פרטית ומדוקדקת על כל בריה ובריה.

ובנגד 'קליפה' זו ציוותה התורה (פסוק יט) 'תמחה את זכר עמלק', לעקור מהשורש מחשבת פיגול זו, וכמו שפירש הרה"ק ה'תפארת שמואל' זי"ע (זכור ו) 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים' - תמחה את זכרו של עמלק וממשיכי דרכו, האומרים שכל הנעשה בהאי עלמא נעשה מאליו מתחת השמים, ואין השגחה עליונה על כל פרט ופרט". אין לנו אלא להשריש בקרבנו שכל אשר יארע בעולם, בין לטב בין למוטב, הכל נעשה בדבר הקב"ה, היושב בשמים ממעל ומנהיג את עולמו בכל צעד ושעל, ובכל ענין וענין הנעשה

א. כעין זה איתא מהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, על הפסוק (איכה ג טו) 'תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ה'', שיש לרדוף ולהשמיד את המחשבה שכל הנעשה בזה העולם הוא רק 'מתחת שמי ה'', ואינו מבין שהכל מהאלוקים אשר בשמים ממעל, על פי סיבה וטעם העליון.

וגם אם 'עמלק' מערים ספיקות על גבי ספיקות, עד אשר אי אפשר להבין בשום אופן את הנהגת הבורא ית"ש, ונראה כ'בירה דולקת' ממש בלא השגחה ח"ו, גם אז יתחזק באמונה ברורה שהקב"ה הוא בעל הבירה, והכל נעשה על ידו בחכמה ובתבונה, ואף שאין אנו יכולים להבין מחמת קוצר דעתנו ושכלנו.

והנה, אמרה תורה בפרשת שופטים (יז יא) 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י, 'אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין' שמעתי מחכם אחד להקשות, מדוע נקט ימין ושמאל, ולא נקט 'הפכיים' אחרים כגון אפילו הוא אומר לך 'על לילה שהוא יום' וכיו"ב, אלא ביאורו, הבה נתבונן, הרי כששנים יושבים זה למול זה נמצא שמאל האחד כנגד ימינו של השני ומימין האחד כנגד שמאלו של השני... עתה, יושב לו התלמיד למול רבו, ורבו מראה על ימינו שזה 'ימין', לעומתו נענה התלמיד, רבינו, לא כן, אלא זה שמאל, מהי האמת, על התלמיד להבין שרבו יושב ב'מקום אחר' והוא רואה את הדברים בעין שונה, בראיה אמיתית - לפי מקומו ועליו להיכנע ולקבל דעת רבו, וכאשר יתבטל אליו יהיה אף הוא 'במקומו' של הרב, וממילא יראה את 'הימין' שהיא 'שמאל'.

ומכלל הדברים למדנו, לענין אמונת האדם, אף אם נראה לו דברים הפוכים בהנהגת ה' עמו, הרי הקב"ה ש'משמים הביט ה', ראה את כל בני האדם, ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ' (תהלים לג יא-יב), וממרום מושבו הוא יודע כיצד והיאך יש להתנהג עמנו, ואין כאן שמאל אלא ימין...

וכבר הבאנו את דברי 'בעל הטורים' (פר' ניצבים ד"ה את לבבך) לולא האמנתי לראות בטוב ה' (תהלים כז יג) לולא אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי נגד ה'. יש שביארו מדוע נרמזו בתיבת לולא שנכתבה בהיפוך מאלול, כי זהו תכליתנו - לולא האמנתי - להאמין בה' אף כשנראה שהכל מתנהל עמו בהיפוך ובהסתרה...

ב. ומה רב שכרו של זה המאמין בהקב"ה שהוא 'סיבת כל הסיבות', וכמו שאמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע על הפסוק (תהלים קיח כג) 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו', כי העולם הזה נקרא בשם 'זאת', ומי שאומר בכל מה שיארע לו - מאת ה' היתה מה שאירע בהאי עלמא הנקרא זאת, היא נפלאת בעינינו - זוכה לראות פלאות בעיניו (בית אהרן לר"ח ניסן ד"ה מאת).

ג. רמז נאה רמז לה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע כי לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', וברש"י - סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה (רש"י מה כז). ופי' הרה"ק, כי רמז לו שבעגלה ערופה נאמר לא נודע מי הכהו (דברים כא א), כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע - לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה.

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

בזה העולם, כי אין אדם נוגע במוכן לחברו אם לא קצובין לו מר"ה ואין אדם מרוויח או מפסיד, מצליח הוכרו כן מפורש ממעל, גם כל מזונותיו של אדם או 'לא יוצלח', אם לא נקבע כן משמים⁷, אף לא יזון

ד. כללו של דבר, הכל בכל מכל תלוי במאמר פי ה', ואין מעשינו כאן בעולם, הן בנוגע לעצמנו הן בנוגע לאחרים, אם בפרנסה או בשאר ענייני עולם אלא כגולם שאין בו כל כח והוא נמשך בחוטים ע"י בעליו, הוא המוליכו לכאן ולכאן, וכל המעשים הנעשים בעולמינו משמים הם נעשים.

ונציגה עובדא אחת המלמדת לאנוש בינה בענין זה - שמעתייה מחכם וצדיק אחד שליט"א, ששמע ממכירי בעל המעשה 'מעשה שהיה' באברך יקר ובר אוריגן, שבנו הבחור כליל המעלות הגיע לעת דודים, ודברו עבירו נכבדות לשדכו עב"ג כראוי לו, והחל במסכת ארוכה של חקירות ובדיקות עד שנתברר לו כי אכן בתולתא דא היא מהוללה בתשבחות. והנה, לאחר שנתרצו שני הצדדים הוחלט כי לעתותי ערב יבא הדבר לידי גמר וישברו צלחת כנהוג, אולם בצהרי היום חישוב אבי החתן דרכיו ונזכר שלא נמלך כלל בשוויגער (חמותו) האלמנה בכל הקשור לשידוך, ואין זה מן הנכון לקיים בה 'והתעלמת', ע"כ נדברו אבי החתן ואמו שיעלו 'לבקרה' בביתה, ובתוך כדי הדברים יעלו על השולחן שמציעים כעת הצעה זו לבנם, ובזה ינתן לה ההרגשה הטובה שרוצים לשמוע חוות דעתה, אע"פ שאצלם כבר היה הדבר ברור ומוסכם. מדיבור למעשה, ההורים באו ועלו לביתה, באופן שהיה נראה כאילו כל ביאתם אינו אלא לביקור סתמא, שם דיברו על הא ועל דא, ובין הדברים ספרו גם שבאה הצעה טובה לפתחם עבור בנם התכשיט המהולל, התרגשה השוויגער מאוד מהצעה זו, מכיוון שהכירה היטב את המשפחה המדוברת, לקחה את הענין לידיה במלוא הרצינות והחלה לברר בקרובותיה, ומשמעה שבחה של עלמה זו הפטירה לבתה וחתנה יחד - אם תצייתו לקולי 'היום היום' תגמרו את השידוך על צד היותר טוב, אחר הרהור קמעא הוסיפה, היות וחמותה הסבתא רבא (עלטער באבע) אוהבת שמעריבים אותה בעניינים אלו, ע"כ, למען כבודה, למצוה רבה תחשב אם יעלו אצלה ולהימלך גם בדעתה, אך תעשו בחכמה - עלו אליה כבדרך מקרה וביקור, ובין הדברים תזכירו אודות השידוך ותשאלו את פיה, וכך תרגיש הבאבע (הסבתא) בטוב, שמתחשבים בדעתה. שמעו וכן עשו, וכמעשהו בראשונה כך היה באחרונה אותה 'הצגה', ואכן גם ה'סבתא רבא' אמרה שהיא מכירה היטב את המשפחה, עדיין שמורים בזכרונה כל הבאבעס של המדוברת עמהם שיחקה בילדותה (והאריכה בסיפורי סבתא...), לא זו בלבד, אלא אף היא עצמה טרחה לברר בין מכריה אודות המדוברת ומשפחתה, ולבסוף אמרה 'ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצווה אותך' - בעיניים עצומות ובידיים פתוחות מהרו לידי גמר השידוך, ומאד תגדל שמחתי אם תתקשרו עוד 'היום' ששוברים צלחת בשעטו"מ, ויהי אך יצאו מביתה, הפטיר אבי החתן לבני ביתו, ונענה כשחיוך רחב על שפתיו, 'נס גדול' עשה עמנו הבורא שאין לנו עוד סבתות, כי לולא כן, לא היינו מסיימים מסכתות ה'בבא'ס עד דורו של יהושע, כל אחת מהן עם המעשה'לך משלה, בטוחה כאילו אין לנו אלא פקחותה ושכלה הישר, הרי אנחנו בדקנו ו'חרשנו' היטב עולם ומלאו עד שהגענו להחלטה זו, וכאילו שהם מחליטים בדבר.

לא עברו כמה דקות התעמק האב והשיג אור בשכלו הישר, כי גם כל תבונתו וידיעותיו יתירות לגמרי, שהרי ממילא ארבעים יום קודם יצירת הולד כבר החליט בורא כל היצורים שזיווג זה יעלה יפה, וגם אם לא היינו חוקרים ובודקים, ומכניסים את אפנו לכל סדק וחרק, הרי מזווג הזיווגים כבר היה מזווגן גם יחד, אלא מאי הקב"ה ברוב רחמיו ריחם עלינו כמו שאנחנו ריחמנו על הבאביצ'קעס (הסבתות) שלנו, ונותן לנו להרגיש 'הרגשה טובה' כאילו אנחנו הבאנו לידי גמר השידוך, אבל באמת לא צריכים 'לא לדידן ולא לדידהו' (וביתר עומק ילמד מהנעשה עם השוויגער - שבטוחה בעצמה כי היא היא שהביאה את השידוך לכי טוב, אלא שביטוב ליבה' גמלה חסד עם חמותה להכניס אותה לסוד העניינים, ואף יעצה בדעת ובחכמה כיצד 'לסבב' אותה... ואינה מעלה על דעתה שאף אותה 'סיבבו' בשביל לתת לה הרגשה טובה בלבד).

ומכאן למד אחד מצדיקי הדור, הבנה חדשה (א נייער דערהער) ב'מה הוא רחום אף אתה רחום' (שבת קלג:), כי בא לומר עד כמה גודל רחמנותו של בורא עולם, ש'אף אתה רחום', הוא נותן לך ההרגשה כאילו אתה הוא הרחום, ובאמת אותה רחמנות שאתה מרחם על אחרים, באותה מידה ממש הקב"ה מרחם עליך.

ולא רק ב'בת פלוני לפלוני' הדברים אמורים, אלא בכל ענין הנעשה עמנו, ב'בית פלוני לפלוני' או ב'שדה פלוני לפלוני' (כל אלו לשון הגמרא באותו ענין - סוטה ב.) מסבבים מן השמים שייראה לנו כאילו השתדלותנו הביאה לנו הפרנסה, או בדיקתנו אחר ה'דירה' והחלטתנו לקנותה היא שגרמה לנו להיות בעליה... וכיו"ב בשאר עניינים, ובאמת הכל 'צחוק' ו'חזק' גדול, הכל ממילא היה נעשה ללא שינוי כלל - אפילו בכחוט השערה - לא פחות ולא יותר. מעתה

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

ג

קש או תבן אם לא ציווה להם המלך 'לך הנה או זאבן, 'בלי הנשק' למחות את עמלק אינו אלא בחיזוק הנה'...^ה

תבין, שאין כל מקום להיבהל ולעשות השתדלות יתירה או מאמץ יתר על המידה, אלא יעשה הכל בישוב הדעת בשום שכל והקב"ה את שלו יעשה - להשפיע עלינו כל מיני ברכה ושפע רב.

ובעניין זה יש להביא דברים מעוררי לב שכתב הגה"צ רבי יצחק מרדכי זילברשטיין שליט"א לרפ"ש בהקדמה לספרו 'רמזי מחשבה', וזה לשונו, אחיי ורעי ידידי היקרים אומר לכם זאת מתוך נסיון חיי, זה לי כחמשה שנים שהקב"ה שלח לי מעדנים ממרום, במה שהרופאים מגדירים אותו כחשוכת מרפא, ללא אפשרות להניד אבר ולעשות שום תנועה, אף אחד אינו יכול לומר לי זה לא יקרה, לאף אחד אין הדבר מגיע לו מאיליו, מי שיכול לעשות כל פעולה שהיא שידע באופן הברור ביותר כי אתה פעלתו, זו מתנה שקיבל מהקב"ה שיכול להפעיל ידיו ורגליו, מתנה שקיבל מהקב"ה שיכול הוא לנשום בכוחות עצמו, הקב"ה אינו חייב לאף אחד כלום וברגע אחד הכל יכול להיעצר רח"ל. לכן הדבר הראשון שצריך לדעת זה האמונה השלימה 'כי אתה פעלתו', רק הקב"ה הוא הפועל ומפעיל של כל דבר, כפי שנהגו לומר בקאברין 'מיטן אייבערשטין קען מען אריבערגיין דעם גרויסען ים, און אן דעם קען מען נישט אריבערגיין דעם שוועל פון טיהר' (עם הרבש"ע אפשר לעבור את הים הגדול, ובלי הרבש"ע אי אפשר לעבור את מפתן הדלת).

ה. הנה נאמר (תהילים קיח טו-טז) 'קול רינה וישועה באהלי צדיקים ימין ה' עושה חיל, ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל, וצריך לבאר מדוע כפל הכתוב לומר פעמיים 'ימין ה' עושה חיל'. ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (שו"ת או"ח סי' כט) כי הנה פעמים שמנהיג הקב"ה את עולמו מחוץ לדרך הטבע בדרך נס הנראה בעליל ונגלה לעינינו, והמאמין באותה שעה כי 'מאת ה' היתה זאת' אין בזה שום חידוש ורבותא, ומהי עיקר מצוות האמונה, בשעה שעולם כמנהגו נוהג ובדרך הטבע, אז יאמין כי הקב"ה הוא העושה את כל המעשים, ובכלל זה, בשעה שאדם 'משתדל' לפרנסתו, 'טורח ויגע, חורש וזורע, קוצר ומאסף ובזיעת אפו יאכל לחמו', גם אז יאמין כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - הקב"ה הוא 'נותן לחם לכל בשר' והוא הצמיח את התבואה, ואין שום שייכות בין צמיחת התבואה למעשה ידיו, אלא כל מעשיו הם רק בגדר השתדלות בלבד ובגזירת מלך. ובזה יתפרש מאמר הכתוב, קול רינה וישועה באהלי צדיקים - הצדיקים מהללים ומכריזים תמיד כי ימין ה' עושה חיל, ולא רק בעת ש'נראה עין בעין' שהוא מיד ה', אלא אפילו כשימין ה' רוממה, כלומר שהנהגתו מרוממת ונעלמת מעיני כל חי, בשעה שנראה שהכל הוא כטבע העולם ח"ו, גם אז ממשיכים להודות ולהלל, ולהכריז בתוקף אמונתם כי ימין ה' עושה חיל.

בדרך זה מבאר הכתב סופר כל עניינה של 'ברכת המזון', שלאחר האכילה והשתייה והשביעה מצוי מאוד שתזוח דעתו עד שיאמר 'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה', וכדכתיב (ח יב-יד) 'פן תאכל ושבעת... ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך המוציאך מארץ מצרים', על כן ציוותה תורה לברך ברכת המזון למען נזכור כי כל מזונות אלו לא הגיעו אלא ברצון השי"ת.

ביסוד הדברים מבאר עוד את דברי הגמ' (ברכות נא.) לגבי כוס של ברכת המזון נוטלו בשתי ידיו ונותנו לימין... ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע לימין (האם מותר לאדם לתמוך ביד שמאל את הכוס הנתונה בימינו) ומסיק שם שאין לעשות כן, ומרמז, שעל האדם ליטול את הכוס בשתי ידיו כי בהם עושה את כל פעולותיו, ולאחמ"כ יעביר את הכוס לימין, להורות כי ימין ה' עושה חיל. אך עדיין הסתפקו בגמ' האם 'שמאל תסייע לימין' - האם מותר ליד שמאל לתמוך ולסייע ליד ימין להחזיק את הכוס הנתון בה, ולרמז, שהרי רצונו ית' שיעשה האדם השתדלות, ורק אז יש מקום לברכת ה' על מה שתחול, וכדכתיב וברכתך בכל אשר תעשה, ונמצא שפעולת אדם כביכול מסייעת להשפעת הפרנסה, וממילא הרי היא כ'יד שמאל' כלפי הקב"ה ש'ימינו' עושה חיל, וכביכול היא מסייעת לימין, על כן מותר ליד שמאל לסייע ליד ימין להחזיק את הכוס הנתונה בה. אך לאידך גיסא יש לומר - וכמו שמסקינן למעשה, כי באמת עשיית האדם אינה נחשבת אפילו כיד שמאל, כי האף אומנם שעליו להשתדל לפרנסתו, מ"מ לא היא המביאה את התוצאות כלל וכלל (ואין ההשתדלות אלא גזירת מלך), וראיה ברורה לדבר, כי פעמים שאדם משתדל במקום אחד והקב"ה מזמין לו פרנסתו ממקום אחר לגמרי, וממילא אסור לסייע ביד שמאל, אלא צריך להחזיק את הכוס בצד ימין בלבד, להראות תוקף אמונתנו כי רק ימין ה' עושה חיל, והוא לבדו עשה ועושה את כל המעשים. ולחיבת הקודש נעתיק לשונו, ומצוה לישא הכוס בב' ידיו שבהם עושה כל השתדלות ופעולות ובכל זאת נוטל כוס של ברכה לברך את ה' על הטוב שגמלנו כי ממנו הכל. ובשעת ברכה אוחז הכוס בימינו, להורות כי ימין ה'

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

(ואדרבה, מסוכן הוא להפסיד אם יקח לעצמו שלא בצדק), שהרי כל מזונותיו של אדם קצובים לו אי אפשר שירבה לעצמו, וא"א שאחר יקח או ימעיט ממנו, אלא כל הנכתב בספרו בראש השנה יעלה ויבוא ויתקיים בידו...

ובן כתב בספר 'עמוד העבודה' להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע (דרוש הביטחון ט-יג), כללא דמילתא, מיום בריאת העולם לא הפסיד אדם אף פרוטה אחת ולא הרוויח פרוטה אחת. ואף שבעין גשמית נראה שהפסיד ממון, כאמת לא יצויר שום הפסד אצל שום אדם. והנה אמרו חז"ל (ביצה טו.) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה, אמור מעתה, אם יצויר שיכול האדם להוסיף על ידי יגיעתו אפילו 'פרוטה אחת' יותר מקצבתו א"כ מהו לשון 'קצובין' שבתלמוד. וכן כל הבריות שבעולם - אף אם יתאמצו בכל כוחם לפחות מקצבותיו, לא יוכלו לפחות ממנו, שאם יצויר שיוכלו לפחות א"כ מהו לשון 'קצובין'. והנה כל הבריות יביעון בניהם שמאמינים בתורה שבע"פ, ומדוע לא יאמינו במילת 'קצובין' הנאמר בתלמוד... וגם אי אפשר לאיש להוסיף לרעהו על קצבתו, כי הכל קצוב לאדם מן שמיא, ואם יזיקנו או יפסידנו אדם כשלא נגזר עליו חסרון ממון ישלימו לו זאת מן השמים, וכן אם ירבה בהשתדלות לא יועיל לו מאומה כי מה שירוויח כאן יפסיד במקום אחר, נמצא שלא הפסידו זה את זה ולא גולו זה מזה.

לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ - חודש אלול כהכנה לראש השנה

בפרשתן (כא י), 'כי תצא למלחמה על אויביך', כתב הרה"ק ה'אמרי אלימלך' מגראדז'יסק זי"ע

(שמות יז יא) 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל', ואמרו בגמרא (ר"ה כט.) 'וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך, כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים'.

בן מצינו גם בדורות הבאים, וכמו שאמרו במדרש (אסת"ר ח ה) על הפסוק במגילת אסתר (ד ז) 'ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו' - 'אמר להתך, לך אמור לה, בן בנו של קרהו בא עליכם, הדא הוא דכתיב אשר קרך'. ולכן כינס מרדכי את כל היהודים כדי לחזק אמונתם בבורא כל עולמים, שידעו שקליפת עמלק של 'מקרה' בשקר יסודה, וכל אשר יארע בעולם אינו במקרה אלא בסיבה וטעם עליון.

ועל כך נאמר 'לא תשבח', שבכל עת ובכל שעה מצווים אנו 'ללחום' בעמלק על ידי ש'נסתכל כלפי מעלה', ונאמין שכל הקורות אותנו הם בהשגחה מיוחדת בחשבון נפלא מאת אבינו רועינו. ואין מי שיש בידו לומר שכח הקב"ה ממנו כי בכל עת עינו פקוחה על כל אשי מישראל להיטיבו ולהחזיקו.

קצובים לו מראש השנה - אי אפשר לקחת מאומה בעצמו בפרשתן (כה יג-יד), 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה, לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה'. וברש"י, לא יהיה לך - אם עשית כן, לא יהיה לך כלום, כאן למדנו עיקר גדול ויסוד מוצק בהאי כללא ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טו.), ואי אפשר לאדם לקחת לעצמו מאומה יותר ממה שנקצב לו

עושה חיל. ומיבעי להו אם שמאל תסייע לימין, דפעולת אדם היא כיד שמאל שמסייעת קצת לימין, או לא תסייע כלל כי פעולת אדם בלי ימין לא היה בו ממש אפילו כעושה ביד שמאל יד כהה שלו, ולפעמים גם אשר לא שאל ולא עמל בה ימציא לו ה' בטובו וברוב חסדיו. עכ"ל.

ו. ואדרבה 'קרוב ה' לנשברי לב', וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשתן, בפסוק (כא טו) 'כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה והיה הבן הבכור לשניאה', ומדוע לא כתוב 'אם' יהיה הבכור לשנואה, אלא אמר הכתוב בדרך ודאית - שבוודאי יהיה הבכור לשנואה ולא לאהובה, כי ה' יראה בנשברי לב לסומכם על דרך וירא ה' כי שנואה לאה (בראשית כט לא).

כע"ז כתב רלב"ג (שמואל א' סוף פ"ז) וז"ל. להודיע כי הש"י משגיח בשפלים, ולזה מפני שראה הש"י כי חנה היתה האהובה אצל אלקנה נתן לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים, וכמו שנזכר בתורה בדומה לזה בענין רחל ולאה, עכ"ל. מכאן ילמד כל איש לדעת בשעה של"ע מצבו 'שפל' ואפל, לא ירע לבבו לחשוב עזבני ה' וה' שכחני, כי אדרבה, ישמח ויגל שהרי אז הקב"ה משגיח בו ומשמרו ביותר.

תשמעון את המשפטים האלה, כי זהו הוא לשון שמחה (בר"ר מב ג), ושמחה תהיה לפניו ית"ש, אפילו אם רק עקב תשמעון את המשפטים האלה, פירוש אף אם ח"ו תתשללו במצוות בכל השנה, אם אך בהגיע עקב - בסוף השנה תשמעון בקול ה', ללכת בכל דרכיו ולשמור מצוותיו חוקיו ומשפטיו.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר (ליקוטי הרי"ם עמו תכ), כי חודש אלול מתנה טובה הוא, אשר נותן לנו הבורא ית"ש שנוכל להכין עצמנו לקראת ראש השנה^ט, ובוה ביאר הרה"ק מטריסק זי"ע (מג"א בפרשת ראה) את הפסוק (לעיל יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום, היום' זה ראש השנה (וזה"ק ח"ב לב), וזהו 'לפניכם' קודם יום הדין התקרבו אל ה', ותזכו לצאת זכאים בדין לאלתר לחיים טובים ולשלום, ע"כ.

איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (כי תבוא תרס"א ד"ה במדרש) וז"ל, אשרי אדם שומע לי לשקוד על

(כי תצא ד"ה א"י דהכתוב) שכאן למדנו כי מעלה יתירה יש לו למתחיל את עבודת הקודש כבר בחודש אלול, וז"ל. דקאי על מלחמת האדם ביום ר"ה - יום הדין, אשר יבואו בני אלוקים להתייצב ולריב ריב על בני אדם, והנה ודאי בר"ה יום המלחמה לא שייך לומר ש'תצא' למלחמה כי אז הוא בעומק המלחמה כנ"ל, אלא עליו לצאת למלחמה עוד קודם יום הדין - יום המלחמה, להעריך מלחמה וקרב ע"י תשובה ותפלה וצדקה ובוה ינצח במלחמה ויזכה ביום הדין, וזהו 'כי תצא למלחמה' מורה על יציאתו קודם בא המלחמה, בחודש אלול ימי הרצון האלה... אז מבטוחו הכתוב ונתנו ה' אלוקיך בידך, היינו שיתן לך המקום ב"ה את נצחון המלחמה ביום הדין, ושיהי' בידך ורשותך להטות הרחמים והדין כל אחד למקום הראוי לה כרצונך, אכ"ר.

הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי אלול, מאמר א' אות כ) פירש בלשון הכתוב (לעיל ז יב) 'והיה עקב

ז. כתב ב'אגרא דכלה' (וארא ד"ה ולקחתי) כי 'ולקחתי אתכם לי לעם' ר"ת 'אלול', רמז שבחודש אלול לוקח השי"ת את ישראל לעם על ידי התשובה שמתעוררת בחודש זה.

ח. כה אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע שהרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע אמר שאינו חפץ להסתלק מן העולם, כי בעולם הבא אין אלול, ואיזה פנים יש להם לחיים מבלי חודש אלול (שרפי קודש, ב"ב).

ט. וכפי שתחזינה עינינו שאפילו מאה איש יחדיו אין ביכולתם להגביה קיר העשוי מבטון (סעמעני"ט) ולהסיטו ממקומו, אך כהיום המציאו את ה'מנוף' (קרעי"ן) שאפשר על ידו להגביה כהנה וכהנה בלחיצת כפתור אחד ללא שום עמל ויגיעה, ולכך דומה האדם בחודש אלול, שיש בידו ה'מכונה' (מאשי"ן) שעל ידה יכול 'רוקען ווענט' (להזיז דברים הנראים כקיר), ואשרי המשכיל לנצל זמנים היקרים האלו.

י. לאידך, יש לך לדעת כי אחריות גדולה מוטלת על כל אחד ואחד מאתנו, כי הם ימי הזריעה לכל השנה הבאה, אומר היה המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצוק"ל, ימי אלול כ'ימי זריעה' בעבודת השדה הם, וכמו שבזריעת השדה - מי שאינו זורע אף ב'טענת אונס' לא יהיה לו מה לאכול... כיו"ב הוא לענין עבודת אלול, החכם עיניו בראשו - יזרע כעת ויאכל פירותיו במשך השנה הבעל"ט (קונטרס ימי רצון).

סיפר הרה"ק מקאברין זי"ע שפעם נסע הרה"ק מלעכוויטש בימי אלול ובדרך נכנס לקרעטשמע בכדי שינוח הסוס והיו שם ערלים יושבים ומשוחחים 'ושמע אחד אומר לחברו מי שאינו עמל כדבעי למיהוי בחודש הזה לא יהיה לו מה לאכול כל השנה, מיד קרא לאנשיו ואמר להם שמעו מה שזה אומר' (הובא בתורת אבות אלול).

וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בנינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד האדם, ולא דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חימר וסיד היה מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק - העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר - מה איכפת לי הרי כל החורים והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים - אחר שכל המעות יגיעו לידי...

יומא חדא, בא בנו בברית האירוסין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, וישלח את הבן לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, שאלו האב מדוע עשית שטות זאת, אמר לו הבן ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בנייך... אמר לו האב, 'שוטה שבעולם', הרי כל הבניינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

ראינו שהתורה אמרה במי שהתחיל להתנהג לא טוב, וקצת נטה מדרך התורה - אע"פ שעדיין אינו מחויב מיתה עבור זה מ"מ בבוא הדין לדון את 'דינו' - אפילו מדת הרחמים מודה ש'מוטב' ימות עכשיו זכאי כדי שלא ימות אח"כ כשהוא חייב, אמור מעתה, המיטיב מעשיו אף אם אינו עומד אלא בפתח והוא מתחיל לעמוד עצמו על דרך טוב - יודו גם השונאים שיש לכתבו לאלתר לחיים כדי שימות זכאי לאחר אריכות ימים ושנים, שכיון שהתחיל לעשות תשובה בודאי יהיה לבסוף צדיק גמור, ובשמים רואים אותו כאילו כבר הגיע למדרגתו השלימה (ובנון, כשמקבל עליו ללמוד בכל יום דף או עמוד רואים אותו כאילו כבר גמר את הש"ס וכיו"ב) וזוהי הערה נפלאה לכל אחד להתחיל להיטיב ולתקן מעשיו כדי שזוכה ליום הדין להיכתב בספרן של צדיקים גמורים (דרכי מוסר בפרשתן) י".

דלתותי יום יום (משלי ה לד), מדכתיב 'יום יום' משמע שבכל יום (בכל ימות השנה) יש פתיחת דלתות אלו, והם ב' דלתות - לצדיקים ולבעלי תשובה... שהקב"ה חותר חתירה לבעלי תשובה, (והנה, מדכתיב) 'לשמור מזוונות פתחי' (שם) משמע דקאי על זמנים מיוחדים שנפתח 'שערים גדולים' כמו אלול ותשרי... רק שצריך האדם כל ימיו לשמור ולהשתוקק לפתיחת השערים האלה, ואז כשיבואו ימי רצון אלו מרגיש בהם הארה, וכפי מה ששוקד על הדלתות יום יום כך זוכה לפתיחות הנפתחים בימים מיוחדים כנ"ל.

בפרשתן (כא יח), 'כי יהיה לאיש בן סורר ומורה', ובחז"ל (סנהדרין עא:)) אמרו 'בן סורר ומורה נידון על שם סופו מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב', ביאור נורא הוד אמר בזה הסבא מקעלם זצ"ל, כי כאן

לא היה מן ה'יראים' את ה', אבל בנין זה הרי הוא ארמונוך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה - פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו' וכו' - אבל בזו העת - עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלוי ועומד בימים הללו, וכמו שהוא בעצמו עומד לדור במדורו הנבנה באלול דהאי שתא, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט תהיה עידית שבעידית.

בספה"ק 'שבט מוסר' (פרק כ"ז) מובא משל נורא הוד שהעולם דומה לבור עמוק מאד, אשר בתוכו כמה אריות רעבים ועוד חיות רעות, נעמד לו האיש מעל הבור והחל לשחוק מן האריה ולהתגרות בו, עד שלפתע מבלי משים נפל אל תוך הבור, אמנם בדרך נפילתו הזמין לו הבורא קלח של עשב הצומח בכותלי הבור, נאחז בו האיש והציל את חייו, וכך נשאר תלוי מעל שיני האריות, בעודו נאחז בקלח מצא חור ובו דבש והחל מתעסק בו בידו האחת (בעודו מחזיק בקלח רק ביד אחת), והנה הגיעה חולדה והחלה לכרסם בקלח העשב סביב סביב, ומכיוון שזה עסוק בדבשו לא שם על לבו... עד שגמרו החולדות לאכול הקלח ונפל הלה לתוככי פיהם של אריות המשחרים לטרף (עיי"ש הנמשל). ואפשר נמי להמשיכו לחודש אלול, כי האריה מרמז על יום הדין אשר אף מלאכים ושרפי מעלה חיל ורעדה יאחזון, והקב"ה נתן לנו את חודש אלול שהוא הקלח שנאחז את עצמינו בו ועל ידי זה ננצל ממלתעותיו של הארי, החולדה היא הימים של חודש אלול שהם מתקדמים 'סביב' השעון יום אחר יום בזה אחר זה, ואין השעון נעצר לרגע, ועוד מעט ונכנסים אנו כבר ליום הדין, ואין לו אלא עצה אחת לאחוז היטב בקלח - היינו בתשובה תפילה וצדקה המעבירין את רוע הגזירה, ואשרי המשכיל לנצל את הימים כדת ונכון, כי בזה ירוויח לעצמו שנה טובה ומתוקה יותר מעד השתא, וייטיב לעצמו בכל העניינים פי כמה וכמה.

יא. משל נפלא הובא בספרי מוסר, למלך שהחליט לרדת 'מן ההר אל העם' - ובכל שנה הקדיש עשרה ימים רצופים לבקר בבתיהם של אנשים פשוטים מתושבי מלכותו, למען דעת צרכי העם מה הם, וכך היה מנהגו, שלושים יום לפני אותם עשרת הימים שלח מכתב לאלו האנשים שבדעתו לבקרום בזו השנה כדי שיהא סיפק בידם להכין עצמם ואת ביתם כראוי, ויוכלו להכניס את המלך לביתם. באחת השנים נמנו בין ה'זוכים' שהמלך יבקרם בני זוג ערירים וזקנים אשר איתן מושבם בביקתה עלובה ורעועה בפאתי העיר, משקבלו השניים את המכתב המבשר על בוא המלך לביתם, אחזתו 'התרגשות' וחיל ורעדה לבעל הבית, באמרו לבני ביתו, וכי לביתנו ניתן להכניס את המלך, והרי כתלי הבית שחורים הם לגמרי וזה להם כשבעים שנה שלא באו במגע עם סיד לבן, חלונות הבית שבורים ומנופצים - וכולם מכוסים בחתיכות נייר שיירי בדים וחתיכות עץ שבורות הצמודות זה לזה בדבק (Glue), הכיסאות רעועים וכל היושב עליהם נופל מיד על הארץ אם אינו מבני הבית הקבועים היודעים 'כיצד' משתמשים

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

קראוהו בהיותו קרוב - קבלת התפילות בימים אלו על עניין התשובה, ופירשו שם 'ובכתה את אביה ואת בפרשתן (כא יג), 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול' דביה סליק ימים'. בוזה"ק (זו"ח עב). נדרש פסוקים אלו משה לשורא למבעי רחמין קמי קב"ה יג. וביאר הרה"ק

בכיסאות הללו... ומי מדבר על השולחן אשר לו ארבע רגליים שאחת איננה נראית כרעותה... על כן, שמעי נא רעייתי, תיכף ומיד אזמין את כל בעלי המלאכה, זה יצבע את הבית בציור וכיור נפלא, זה יחליף את החלונות הישנים בחדשים - יקרים ונוצצים, גם שולחן וכיסאות חדשים יובאו הנה, ובכן יבוא המלך כדת לביתנו, אמרה לו האשה, והרי זה לי כשלושים שנה שהנני טוענת כי כן ראוי לעשות, ובכל עת ענית לי 'כסף מנלן' תם הכסף ולרש אין כל... ומאין יבוא עזרך עתה בזו השעה, אמר לה בעל הבית, נו, אבקש משכנינו הלוואה מכובדת ובמעות שיתקבלו נשלם על כל אלו ההוצאות, אמרה לו האשה, וכי תקח על עצמך לשלם חובות במשך שלושים שנה עבור מחצית השעה שהמלך מבקר באהלינו... ומה בכך שהמלך יראה את צורת חיינו היום יומיים (טאג טעגלעכע לעבן), א"ל בעה"ב, זאת הייתי אומר אם המלך היה מגיע הנה בפתע פתאום, לא כן, כאשר שלח להודיענו זה כשלושים יום בטרם יבוא אלינו בוודאי כוונתו שנתקן ונכשיר את הבית כראוי לבוא המלך אליו, אמרה לו האשה, לא ולא, גם המלך יודע היטב כי דלים ורשים אנו, גם הוא מכיר במצב העם שבשדות, ולא הודיע קודם בואו אלא מכיוון שהוא רוצה לראות מה יש בכוחנו להכין בתוך ל' יום, ישבו וטיכסו עצה, עד שהחליטו, את כתלי הבית נכסה בסדינים לבנים, על החלונות נעמיד ציורים נאים אשר יכסו את שברי החלונות, את השולחן נכסה במפה, את הכיסאות נעמיד בסמיכות לשולחן, אבל זאת אנו מחוייבים להכין לכה"פ כסא אחד שלם כדי שיוכל המלך לישב עליו, ובזה לא יועילו לנו כל מיני תיקונים למראית העין, שהרי המלך יתיישב עליו בפועל ומסוכן הוא ליפול ממנו. והנמשל פשוט, הקב"ה בא לשכון בתוכנו בעשרת ימי תשובה - בהמצאו, והוא מודיע אותנו על כך ל' יום קודם - מר"ח אלול, אמנם, פעמים הרבה שומעים אנו קול בקרב המחנה, וכי אוכל לתקן את עצמי בחודש זה עד תכלית המעלות והמידות, תשובתו, לא, אין הקב"ה דורש ומבקש ממך בשלושים יום אלו לעלות לרקיע השביעי, רק לראות מה יש בידך עשות בל' יום, מה תוכל לתקן בהם, לכה"פ כסא אחד, ואכן, אם מתקן עצמו לכה"פ בענין אחד מילא בזה אחר רצון המלך ובוודאי יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ושלוש.

יב. כתב ה'בן איש חי' (אדרת אליהו לך לך) על הפסוק הפרד נא מעלי, וז"ל, רמז לנ"א יום שיש מר"ח אלול עד הו"ר שהם ימים נוראים וקדושים ימי סליחה וכפרה, והם סימן ועזר לכל ימי השנה, שאם האדם יזהר וישמר באלו הימים מכל חטא בטוח הוא שיתגבר על יצרו כל ימי השנה כולה ולא ילכד ברשת היצר הרע, ואם באלו הימים לא ישמר כראוי אזי ילכד ברשת היצה"ר וקרוב הוא לחטוא הרבה בכל השנה, כי אלו הימים דוגמת הלב והמוח שבאדם שאם נזקו הוא היזק כל הגוף ואם הם בריאים אזי יהיה כל הגוף בריא. וזהו שאמר הפרד נ"א מעלי, שלפחות תפרד ממני נ"א ימים הנזכרים ולא תחטיאני, ומה שאנכי שואל על נ"א ימים דוקא יען שהימים אלו הם עיקר ימי השנה, שאם 'הימין' ר"ל שאם אלך לצד הטוב שהוא בימין אזי 'ואשמאילה' אותך שאכניע אותך ואניחך כשמאל נכנע ולא שתהיה מיומן בימין. 'ואם אשמאילה' ח"ו לחטוא באלו הימים, אזי 'ואימינה' אותך שיש חשש פן תתגבר בימות השנה, כי נ"א ימים אלו הם המבחן.

כתב ה'בית שמואל' (באבן העזר קכו ז), שב'כתובה' יש לכתוב 'כך וכך לחודש', ואילו בגט כריתות כותבים 'כך וכך לירח', ונלמד מהפסוק (להלן לג יד) 'גרש ירחים' שבגירושין כותבים ירח, ואפשר לומר שלכן כינתה התורה את חודש אלול 'ירח ימים', לרמז לנו שחובתנו בחודש זה - לגרש ולבער את יצרנו הרע הבוער בקרבנו תמיד, לבערו מאתנו בגט כריתות לצמיתות.

על כך כבר רמז הרה"ק בעל ה'דמשק אליעזר' מויז'ניץ זי"ע בדברי חז"ל 'אין אדם חוטא ולא לו' נוטריקון אלול, כי בחודש אלול אין ביכולת היהודי לחטוא ולפשוט בנפשו.

יג. נוראות כתב הגר"א זי"ע (סוד החדשים שבסוף הליקוטים בספר יצירה) וז"ל חודש אלול כולו רחמים.

ושמעתי לבאר, שהנה אמרו חז"ל (בר"ר יב טו, הובא ברש"י בראשית א א) שבתחילה עלה בלבו של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין, וכשראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושיתפה למדת הדין. נמצא קיום העולם הוא על ידי שיתוף דין ורחמים גם יחד, אמנם כל זה אינו אלא בכל השנה, אבל בחודש אלול כולו רחמים, אין בו שיתוף דין כלל, אלא הקב"ה מנהיג עולמו בהנהגה שכולה רחמים.

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

וביד האדם לבקש רחמים ותחנונים מלפני המקום שיתהפך כביכול מנוקבא - בחינת דין, לדוכרא שהוא כולו השפעת רחמים.

וזכר תמה הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע (ליקושי תורה, פר' ראה ד"ה אני לדודי) מכיוון שיש בימי אלול התגלות י"ג מידות של רחמים^{טז}, כבשבתות ומועדי השנה, אם בן, מדוע לא תיקנו לחוג את כל החודש כיום טוב? ומבאר על פי משל למלך רם ונשא אשר קבע לו זמן לבקר בעיר, והנה כל עוד שהמלך בדרכו יש ביד כל אחד לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. אך לאחמ"כ משנכנס לארמונו נסגרים השערים וכבר אין רשות לכל אחד להיכנס לפני ולפנים לקבל את פני המלך כי אם השרים החשובים, ואף גם הם לא יכנסו בלא קביעת זמן ורשות קודם לכן, ולכך דומה חודש אלול שהננו יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה - כשעדיין לא נתיישב על כסא הדין, וביד כל אחד לפעול אצלו כל משאלות לבו".

רבי חיים וויטאל זי"ע (עין הדעת ד"ה או ירמוז) וז"ל, ועיקר התשובה הזו להיותה מקובלת תהי' בחודש אלול הנקרא 'ירה ימים' הנוראים כי אז תפלתך נשמעת. ושערי תשובה פתוחים, כמ"ש 'דרשו ה' בהמצאו', ובסוד 'אני לדודי ודודי לי' ר"ת 'אלול', כי אז נהפך הקב"ה לידיד ואוהב אל האדם השב בתשובה^{יז}.

ומפורש כתב ה'גר"א' (אדרת אליהו פר' כי תשא, פל"ג ז) שמה שנאמר בפר' עקב (ט כה) 'ואתנפל לפני ה' ארבעים יום', והיינו בימים שבין ר"ח אלול ליוהכ"פ, שבאותם ארבעים יום לא עשה כלום אלא התנפל עליהם (והתפלל לפני ה' בעדם), ע"כ נתקנו אלו המ' יום לתחנונים^{יח} - וכיוה"כ נתרצה השי"ת להם.

ה'שער המלך' (שער א פ"ה) מבאר עפ"י דברי חז"ל (ברכות ס.) שב'ארבעים ימי יצירת הולד' יכולים אביו ואמו להתפלל שיהא הוולד זכר, כי אז עדיין בידו להפוך (בתפילתו) את הולד מנקבה לזכר, ובדומה להם הינם ארבעים יום שמתחילת אלול עד לאחר יום הכיפורים, כי הם ימי 'יצירת הולד' של השנה הבעל"ט.

יד. איתא בתשובות מהרי"ל (תשובה ל"ג) אודות הרוצה להוסיף בערב ר"ה מחול על הקודש - ולקבל על עצמו קדושת יום טוב קודם חשיכה, ומסיק שלא יקדש 'קידוש היום' קודם צאת הכוכבים, כדי שלא יאמר 'מקדש ישראל ויום הזיכרון', ויתחיל את 'יום הדין' קודם זמנו, ואפשר להעמיס בדבריו שלא ימעט מימי ה'רחמים' של חודש אלול, ודי בהערה והארה זו...

טו. בספר 'חסד לאברהם' (ראדאמסק) הביא רמז לכך, כי התיבות ל'ימתי א'עתיך ל'ך ו'לעבדיך (שמות ח ה) עולה ר"ת 'אלול' - כי זה הוא עיקר הזמן להעתיר ולהתפלל על עצמו ועל הרבים.

וכן איתא ב'שפת אמת' (בפרשת כי תצא, תר"מ הדיבור הב') וז"ל, בפסוק (כג י-טו) 'כי תצא מחנה... ונשמרת מכל דבר רע... כי ה' אלוך מתהלך'... רמז לימים הללו קודם ר"ה שהוא יום מלחמה כידוע, ולכן יום תרועה כמ"ש במלחמה 'והרעותם בחצוצרות ונזכרתם' (במדבר י ט) כמ"ש בזוהר, לכן יש חודש אלול מקודם להיות נשמר לזכות לסיוע משמים כמ"ש ה' אלוך מתהלך - ל'הצילך ו'לתת א'ויבך ל'פניך ר"ת אלול... שבוודאי בני" צריכין עזר משמים, רק כפי הקרבות אליו ית' כמו כן עוזר לנו השי"ת, וצריכין רק הכנה לקבל השראת שכינתו ית'. וכמו שבני" מכינים עצמם בימים הללו לשוב אליו ית'. כן הבורא ית' מגלה הארות הקדושה בלבות בני" בימים הללו. ז"ש ואני תפילתי לך ה' עת רצון, כי בני" מכוונים ויודעים להתעורר בתפלה בימים אלו. שגם בשמים מתעורר שערי רחמים כי 'אני ה' הוא שמי ו'כבודי לאחר ל'א א'תן' (ישעיה מב ח) ר"ת אלול - כי מסירין בימים אלו הסתרות הקליפות וסט"א ויש התגלות הקדושה כנ"ל.

טז. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר שאף שאיתא מהאר"י הקדוש (שער המצוות פ' ואתחנן) שאין לומר 'מקרא' בלילה (ובכלל זה ספר תהלים), מכל מקום בחודש אלול מותר לומר תהלים בלילה (אמרי פינחס החדש, חודש אלול אות תכ"ז). ואפשר לומר כי הטעם שאין אומרים תהלים בלילה מכיוון שבלילה שורים 'דינים', אבל חודש אלול כל כולו רחמים ורצון.

יז. כה ביאר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע בכתוב (תהלים כ י) 'ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו', משל לאב, שהיה 'מלמד' לבנו, יחד למדו מקרא משנה ותלמוד, והנה בכל אותם שעות אשר היה לומד עם בנו היה מתנהג אליו כ'מלמד' לכל דבר, ואם לא היה הבן לומד כראוי היה מענישו ומכהו שילמד בחשק והתמדה גדולה, משסיימו

באלו הימים - ימי ההכנה לקראת יום הדין הגדול - יום בו 'תחתוך קצבה לכל בריותך', מן היושר לכל 'בר דעת' לדעת כי תחת היגיעה והעבודה הקשה על הפרנסה - 'על המחיה ועל הכלכלה' במשך ימות השנה שכאמור ממילא איננה מועלת במאומה, עדיף לו להזיע ולהתייגע בזה החודש ב'ספר

התהלים' ובתפילות, ובוה יקצור 'רווחים' נאים וגדולים למשך כל השנה הבעל"ט, ולא רק ב'פרנסה' הדברים אמורים, אלא בכל ענין וענין, פי כמה וכמה יפעל האדם אשר ישקיע כל מרצו כוחו ואונו בתפילות כראוי בימים אלו ויחסוך מעצמו טירחות ויגיעות יתירות במשך כל השנה הבעל"ט, וכלשונו של

ללמוד והלכו לביתם חזר האב להתנהג אליו כ'אב' באהבה וחיבה 'כרחם אב על בנים'. וכך נשנה הדבר מידי יום ביומו, כעבור כמה ימים, פנה הבן אל האב בהיותם בבית ואמר לו 'אבי' - אנא ממך, השתדל נא אצל ה'מלמד' שלי שיפסיק להכות בי כל כך (מעשה זה היה אצל ה'שר שלום' בעצמו עם אביו). כיו"ב, בימי הרחמים ורצון מתנהג עמנו אבינו שבשמים בחסידות ומוחל עוונות עמו, ואז אנו מפצירים ומבקשים ממנו, 'השם' כעת בעת הנהגת הרחמים הגלויים הנרמזים בשם הוי"ה הק', שאלתנו ובקשתנו 'הושיעה' הושיענו נא בזאת שתדבר עם 'המלך' שבעת הדין כאשר יהיה בבחינת 'המלך' המשפט, גם אז נזכה ש'יעננו ביום קראנו', יתנהג עמנו כאב ויעננו לכל בקשותינו ומשאלותינו כרחם אב על בנים.

יח. נהגו ישראל עם קדושים להרבות באמירת תהלים המסוגלים ביותר באלו הימים. וכבר אמר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע (למשמשו כאשר שלחו לקנות עבורו ספר תהלים) דער סאזאן פון חודש אלול איז דער תהלים (ה'עונה' של חודש אלול הוא ספר תהלים).

כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הובא באבות הראש מבנו של הגר"ח פאלאג'י, חלק נפש יתירה אות קפג) שג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים - ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חדשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) 'כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי'.

המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל (שהיה הגבאי בישיבת חכמי לובלין), שיוורה לכל בני הישיבה, שמלבד עשרת פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה', ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה.

וכן נמי תקנו לומר בכל יום את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', וכתב ב'סידור האר"י - סידור ר' שבת' (סדר כוונת ר"ח אלול) וז"ל. כל האומר מזמור כ"ז 'לדוד ה' אורי וישעי' וכו' מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועי"ז יכניע כל המקטרגים. כי מר"ח נפתחו י"ג מקורות מ"ג מכילין דרחמי והם מתגלין ומאירין למטה... ועי"ז אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטרגין - שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא 'מלפניך' משפטינו יצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

ובכמה קהילות נהגו לומר בכל יום בחודש אלול את פרק קמ"ג לפי שכתוב שם 'אל תבא במשפט את עבדך', וכמו כן יש אומרים פרק נ"א שהוא 'מזמור התשובה' (כלשונו של רבינו יונה בספר שערי תשובה שער הראשון אות לג). ובכלל, יש קהילות הנוהגים לומר כל ספר התהלים בכל שבת קודש מימי אלול, ונהרא נהרא ופשטיה, זה הכלל חלילה לו לאדם לבטל את הזמן בשינה ותרדימה, אדרבה, יקום נא, ויזעק אל ה' אלוקיו - כל חד וחד לפני מנהגו וירווח לו. בדרך צחות ביארו את דברי חז"ל (שבת נג.) 'חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה'. ולכאורה צריך ביאור, הרי שלהי דקייטא קשה מקייטא (יזמא כט.) פירוש, שהחום בחודש אלול - בסופו של קיץ קשה מאמצע הקיץ, ואם כן היה לומר חידוש גדול יותר - שלחמור קר אפילו באלול, אלא י"ל. כי אכן אפילו החמור איננו קר בימי אלול...

יט. שמא תאמר הרי צריך לעשות השתדלות... הרי תשובתך בדברי הרה"ק ה'מאור ושמש' (בשלח ד"ה ויאמר) ...שלא לרדוף אחר פרנסה כל היום, רק ממעט בעסק ועוסק בתורה ותפילה, ובוודאי הקב"ה יזמין לו פרנסתו בכל יום ויום, הגם שנאמר (טו יח) 'וברכך בכל אשר תעשה', שמעתי הפירוש מהרב הקדוש מו"ה מרדכי אב"ד דנשכ"ז זצוק"ל שעקימת שפתיו הוי מעשה לענין מלקות (כריתות ג.), בוודאי מדה טובה מרובה שעקימת שפתו הוי מעשה לענין זה

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

את הממתין לזיווגו - לבעל משפחה, את הממתין לזש"ק - להיות אב ואם. אין נדרש מהאדם אלא לפתוח פיו בתפילה הבאה מעמקי הלב וימלאו כל משאלות לבבו, וכלשון הפסוק (תהלים פא יא) 'הרחב פיך ואמלאהו'^כ.

והיה מחנך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה

בפרשתן (כג טו), 'כי ה' אלוךך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה^כ בך ערות דבר ושב מאחריו'. נוראות

ה'טור' (סי תקפא) 'וכל המוסיף לבקש רחמים זכות הוא לז'כא'.

ואין לו לאדם אלא לעזוב את 'השגותיו' הקטנות, ויגש לקראת השנה הבאה בהשגות גדולות ורחבות. שהרי אין מעצור כביכול בידי בורא עולם להפוך את החולה - לבריא אולם, את העני המרוד - לעשיר מופלג, את הבן היורד' (נושר ל"ע) - לצדיק וחסיד, את ה'תם שאינו יודע לשאול' - לחכם ופיקח, את הראש המתקשה בלימודיו - לראש פתוח המבין ומשכיל את כל הנלמד,

שיקוים בו וברוך בכל אשר תעשה, שיתברך לך הפרנסה על ידי עקימת שפתיו בתורה ובתפלה. עכ"ל. ואם בכל השנה כולה ייאמר כן, עאכו"כ בימי הרחמים והרצון הללו.

כ. הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (משגיח דשיבת פוניבז' המעטירה בבני ברק), החל ביום מן הימים (באמצע השנה) לסבול מכאבי שיניים חזקים מאד, בפנותו אל הרופא עקר לו הלה כמה משיניו אך עדיין לא פסקו הכאבים, אחר כמה בדיקות מצאו שאין החולי בשיניים אלא חולה הוא במחלה הנוראה ל"ע, תיכף כאשר שמע רבי חיים את הבשורה הנוראה, נענה ואמר, אילו הייתי קורע שערי שמים באלול העעל"ט הייתי מונע גם זה מעלי... כי כל מכאוב הבאים לו לאדם משך ימות השנה בידו לבטלם בימי הרחמים והסליחות הקודמים לזה הגזירה.

כא. וכבר אמרו שלכן איננו רואים כהיום את 'פחד הדין' שורר בקרב בני ישראל בימים הנוראים, כי אבדה האמונה ואיננו מאמינים די הצורך בכוחה של תפילה, שבידי כל איש ואיש לבטל כל מיני גזרות ולקרוע גזר דינו ע"י התפילה, על כן מתייאשים מעיקרא, וממילא מסירים מעל עצמם כל פחד... אך אם אתה לו שמענו, יאמינו כראוי בכוחה של תפילה, ויסור מהם ייאוש ופחד שווא, וממילא ראו נראה את הפחד ולאידך את התקווה אשר הם תולים בתפילתם שעל ידה יהפכו כל רע לטוב וכל מר למתוק.

וכן איתא במדרש (דב"ר ה ב) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם' (משלי ו ה), כי אין אורך ימיה של 'נמלה' יותר משהיה חדשים, ואין מאכלה בהם יותר מחיטה ומחצה, ואעפ"כ היא אוגרת וכונסת הרבה הרבה תבואה, ולמה היא עושה כן, שאמרה שמא יגזור עלי הקב"ה חיים ויהיה מוכן לאכול, אמר ר"ש בן יוחאי מעשה היה ומצאו בבור שלה שלש מאות כור מה שמכנסת מן הקיץ לחורף. היינו אף שיודעת שאינה חי' כל כך, עכ"ז מאמינה באמונה שלימה בהשי"ת שמא יגזור עלי חיים למעלה מכל סיכוי ודרך הטבע, כי לא יפלא מה' דבר. אף אנו נאמר, אתה בן אדם מה לך נרדם - הנמלה מתייגעת ביגיעה עצומה בעד 'שמא יגזור עליה הקב"ה חיים' ואתה לא תשכיל להתייגע בעד וודאי יגזור עליך הקב"ה חיים וברכה וכל מיני ישועות - אם אך תבקש ממנו (ויאמין לכה"פ כאמונתה של נמלה זו שהקב"ה יושיענו למעלה ומחוץ לדרכי הטבע).

כב. מאמר נורא היה שגור בפני הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בכוחה הגדול של תפילה, כי הנה מצינו שחז"ל (ברכות לא). למדו כמה וכמה הלכות ב'הלכות תפילה' מתפילתה של חנה, ולכשנתבונן נראה כי חנה ניגשה לתפילתה בכל העוז והתעצמות, כי היא הייתה אשה עקרה שאינה בת בנים, ובבואה לבקש על הבן, החלה לבקש שיהא בנה הנוול לה 'שקול כמשה ואהרן', ומן הנראה היה לנו לומר על כך, וכי כן היא הדרך הראויה - דייך אם תושעי בבן, מנין העוז לבקש 'כמשה ואהרן', ואינו דומה אלא לעני מרוד המתדפק על דלתי בית העשיר הגדול ומבקש ממנו 'נדבת ידו' כמה מיליוני דולר... אלא כאן למדנו פרק נכבד ב'הלכות תפילה' כי אכן, כך היא דרכה של תפילה - ביד המתפלל להפוך ע"י את מצבו מבירא עמיקתא עמיקתא לאיגרא רמא. אף לדידן ייאמר, אל תאמר, עברה עלי שנה בה היה מצב פרנסתי קשה, וכיו"ב בבריאות, בנחת וכו' כיצד אבוא עתה לבקש בהשגות גדולות - דיי אם ישתנה מצבי לטוב, לא כן, אלא יגש בתפילתו לקראת שנה טובה ומתוקה, שנה של מהפיכות לטובה וברכה, אם אך יפתח פיו בתפילה כראוי יגיע לידי כך.

כג. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) ביאר 'ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריו', לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

יא

מצינו בספרי הקודש עד כמה יש לנו להיזהר בקדושת מחננו - ובקדושת כל איש מישראל^{יד}, כי בה תלויה השראת השכינה בקרבנו^{יז}.
בה אמר הרה"ק השפת אמת זי"ע (תרמ"ג) 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך' שלא נכתב כי ה' אלוקיך 'מהלך בקרב מחנך', אלא מתהלך מלשון מתפעל, שהקב"ה מתהלך ומונהג כביכול עפ"י מה שבנ"י מוליכים אותו - כפי גודל התקדשותם. וכביכול הם גורמים לו כמה והיכן ומתי להלך על ידי שמירתם על 'והיה מחנך קדוש'.

כד. הגאון הגדול רבי יחזקאל אברהמסקי זצוק"ל, היה אומר שיעור בחומש - רש"י בכל שבוע (בעת מגוריו בלאנדאן), בשיעוריו היה מבאר במתיקות ועריבות את המקראות עם פירושו. חלק משומעי השיעור היו נוטים בהשקפתם ל'השכלה' וממילא אף הנהגתם לא הייתה כראוי. בהגיע פרשת כי תצא, שמחו הללו, שכן עתה יוכלו לקנטר את הרב ולהוכיח את צדקת דרכם מזה שהתורה התירה יפת תואר - ופירש"י 'שלא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע', ומכאן יש מקום להתיר את כל העניינים שקשה לאדם להתגבר על יצרו בהם, ועל כן מוטל על הרב להתאים את חוקי התורה לפי רוח הזמן והמקום ה"י. ר' יחזקאל שהכיר אותם הבין מעצמו שעל זה יסובו דיבוריהם בשיעור, לכן פתח מיד בריש דבריו להוכיח כנגדם מדברי רש"י גופא, באמרו הנה מצינו כאן ביפת תואר שהתורה הקדושה התירה לעבור על איסור מאחר שאין האדם יכול להתגבר על יצרו בזה, ומכיוון שרק בזה מצינו שהתורה התירתו ולא בשום איסור נוסף, מוכח מכאן שירדה תורה לסוף דעתו של האדם, ואין עוד אפילו איסור אחד שיוכל האדם לומר אין בכוחי להתגבר על יצרי בנסיון זה, ומוכרחים להתירו לי. ובדבריו אלו סתם כל טענותיהם של אלו.

מה נעמו דבריו של הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע (מלין יקירין משנת תרס"ב, פר' כי תצא), וכן איתא ב'חתם סופר' (ליקוטים בפרשתן ד"ה כי תצא השני) על דברי רש"י אלו, כי הנה הבורא מכיר בדרכי היצר, שתמיד מפתה את האדם לעשות כנגד רצונו, בדבר איסור יאמר לו 'עשות את הדבר', ובדבר היתר או מצוה יאמר לו 'אל תעשהו', ומכיון שרצון הבורא הוא שלא ישא אדם מישראל יפת תואר, על כן התירתו התורה, וממילא יפתוהו היצר בכל כוחו שחלילה לו לקיים את היתר התורה ולישא אותה לאשה, ובאנו לתכלית הרצויה.

כה. באחד מהאספות הגדולות שהשתתף בה הגה"ק ה'חפץ חיים' ועוד הרבה אדמו"רים ורבנים (בווינא אלול תרפ"ג) הכינו עזרה גדולה כ'עליה' וקומה שניה עבור הנשים... והנה כשנכנסו לשם משמשי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמרו שרבים לא ייכנס לאולם עד שיתקינו למעלה יריעות וילון לכיסוי כראוי, ונתעורר ויכוח גדול בין הנאספים, כי היו רבים שענו כנגדם שעזרת הנשים גבוהה מספיק ואי"צ גם מחיצה... לבסוף נמנו וגמרו לשאול את ה'חפץ חיים' וככל היוצא מפיו כן יעשו. לאחר ששמע את דברי שני הצדדים אמר החפץ חיים, אכן, מצד הדין, מותר לשבת כאן מבלי מחיצה, אמנם כיון שבאים כאלה המבקשים להחמיר בזה חייבים אנו להיענות להם, ולהתקין את היריעות. באמרו, התדעו, מהו האסון הגדול ביותר שיכול להיות לכלל ישראל ח"ו - שהקב"ה יעזוב אותנו רח"ל, שהרי כל זמן שהוא יתברך אתנו אזי 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי' (תהילים כג ד), אבל אם חלילה יעזבונו הבורא, הרי 'הסתרת פניך הייתי נבהל' (שם ל ח)... המשך החפץ חיים ואמר, מה גורם שהקב"ה יעזוב את כלל ישראל - כדכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', אם כך, כל הידור שאפשר לעשות ב'ולא יראה' הכל כדאי, כדי שלא יהיה 'ושב מאחריך', שהרי אנו זקוקים לעזר השם יתברך, על כן עלינו להחמיר. מעשה זה סיפר כעד ראיה פעמים הרבה הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל נשיא ישיבת מיר.

הוסיף בנו הג"ר שרגא משה זצ"ל, הח"ח חידש בדבריו חידוש גדול, שלא תאמר, שהקב"ה או נמצא אתנו או שלא נמצא אתנו, אלא יש בזה מדרגות רבות, כפי ההוספה וההידור ב'ולא יראה' כך תוספת השראת השכינה... וה'שמירה' הבאה עמה... אם ח"ו ממעט קצת ב'הידור' זה הרי הוא ח"ו ממעט בהשראת השכינה - עוד קצת 'ושב מאחריך' רח"ל. ומפורש אמרו חז"ל (ויק"ר כד ו) 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערווה אתה מוצא קדושה'. כלומר כל הוספת גדר קדושה פירושו עוד קירבת אלוקים.

כה כתב ג"כ הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל (קובץ מאמרים ואגרות, גלות וגאולה עקבתא דמשיחא) החפץ חיים זצ"ל היה אומר, הקב"ה נקרא שומר עמו ישראל, כלום שומר שכר הוא, לא - הרי איננו משלמים לו בעד שמירתו. וע"כ שמירתו כשומר חנם, והנה, שומר חנם ברצותו בידו לסרב ולהפסיק את השמירה, אימתי הוא מסרב ח"ו - כתוב בתורה 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'... ומידה טובה מרובה כשנוסיף קדושה יוסיף לשמור אותנו בשמירה מעולה יותר.

תקוותו, כי אדרבה כאשר נתבאר ויתבאר, לעולם לא אפסה תקוותו של איש היהודי, אלא הכוונה ל'גדרים וסייגים' שנתקבלו בין בני ישראל הכשרים - שלא יפרוץ בהם אפילו בכח זה), כי הנה, אמרו חז"ל (תנחומא פ"ט) עמלק דומה לזבוב [כיו"ב בברכות סא]. יצר הרע נמשל לזבוב], וב'בעל הטורים' (שמות יז יד) מרמוז ליה מדכתיב (שם) 'כתוב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע' שהוא ר"ת זבוב, וביאר ה'כלי יקר' (שם פסוק ח) למה השווה עמלק (זה היצר הרע) לזבוב, כי אין כוח בפיו של הזבוב למצוץ מחתיכת בשר שלם, וכדי שיוכל לאכול וליהנות מן הבשר עליו למצוא סדק או נקב קטן ורק דרך שם ייכנס פנימה, וסופו שיביאנו לידי רקבון וקלקול. כיו"ב היא דרכו של השטן זה היצה"ר, כל עוד שלא תתן לו דריסת רגל בקרבך לא ישלוט בשום פנים

ומעיקרי שמירת הקדושה היא על ידי עשיית גדרים וסייגים, ולעמוד עליהם בכל משמר. והעמים הגה"צ מהרי"ץ דושינסקי זי"ע (תורת מהרי"ץ בפרשתו) לפרש בן בלשון הכתוב בפרשתו (כב ח) 'ועשית מעקה לגנך ולא תשים דמים לביתך כי יפול הנופל ממנו', כי 'גנך' עולה למנין כ"ו כנגד שם הוי"ה, ורומז על גופי תורה, ועל כך אמרה תורה 'ועשית מעקה' שיוסיף גדרים מבעד לעצם האיסורים, ועל ידי עשיית ה'מעקה', אלו הגדרים שמקבל על עצמו, אזי הוא נשמר מליפול מהגג²¹, ואף אם נכשל אזי כי יפול הנופל ממנו, ר"ל 'מהמעקה' ולא 'מהגג'²¹.

ויזהר עד מאוד מלתת 'פתח' אפילו קטן ליצר - (ואין הכוונה שאם נכשל בדבר אחד כבר אבדה

כו. המשיל הגרי"ז מבריסק זצ"ל (פניני רבינו הגרי"ז עמוד ע) לעיירה אחת ש'בעל העגלה' שלהם הגיע לגיל ה'גבורות', וכבר לא עמדו לו כוחותיו לעבוד כראוי ב'מסעותיו', החליטו בני העיר להחליפו ב'בעל עגלה' חדש, צעיר לימים שעדיין כוחו במתניו, וכן עשו, הדבר חרה מאד לבעל עגלה דמתא הוותיק, לכן פנה לבעל העגלה הצעיר, ואמר לו אכן מבין אנכי כי זקנתי וכבר נדרש להביא 'כוחות חדשים', אבל רצוני לבחון אותך עד כמה בקי הנך במלאכתך החדשה, אם תצליח ב'בחינה' מה טוב, ואם לאו לא תוכל למלאות מקומי. החל הזקן לשאלו, מה תעשה אם תשקע העגלה באמצע הנסיעה בבזע עמוק, השיב לו הצעיר, ארד מהעגלה ואדחוף את העגלה להוציאה מן הבזע. חזר הזקן ושאלו, ומה תעשה אם העגלה כל כך שקועה בבזע, עד שאי אפשר לך לדחוף את העגלה, ויען לו, במצב זה אבקש מכל הנוסעים שירדו מהעגלה ויעזרו בהוצאת העגלה מן המיצר. חזר אותו הזקן ושאלו, מה תעשה אם אחרי ככלות הכל עדיין תישאר העגלה תקועה בבזע, כאן כבר לא ידע הצעיר מה לענותו. אמר לו הזקן אם כן אינך ראוי להתמנות במקומי לזכות בתואר 'בעל העגלה דמתא'. הצעיר שרצה ללמוד את רזי 'תורת העגלונות' שאל את הזקן, אף אם לא אתמנה לבעל העגלה מ'מ' תורה היא וללמוד אני צריך' - הגידה נא לי מהי הדרך הנכונה להוציא את העגלה מהבזע, נענה לו הזקן - 'בעל עגלה' מומחה נזהר מעיקרא שלא להיכנס אל הבזע... וכך יש לנו להתנהג בדעת ובתבונה, שלא להימשך ליפול לתוך הבזע, אלא יתרחק מן הרע.

לאידך גיסא, אמר פעם הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע שלכאורה צ"ב מדוע מחירו של סוס חזק שבכוחו לרוץ הרבה ובמהירות גבוה יותר מהסוס החלש המהלך לאיטו, והלא חסרון גדול יש לו לסוס המהיר, שאם יתעה בסבך עצי היער, ימצא את עצמו במהרה 'עמוק עמוק' במעבה סבך היער, ואילו הסוס החלש הרי אף לאחר זמן מרובה עדיין יימצא בתחילת 'הטעות'. אלא, מבאר ה'צמח צדק', שמעלת הסוס המהיר הוא שברגע שיתפוס עצמו כי 'תועה' הוא, שוב יצא 'במהירות' תוך כמה רגעים מסבך היער, ואילו החלש לאחר שיתוודע - זמן רב יארך לו עד שיחזור לדרך המלך. כמו"כ במלחמתנו נגד יצר הרע, 'מעלת האדם' תלויה ביכולתו לנוס מהר מתוך ההפיכה, ולשוב בזריזות לדרך התורה.

כז. סיפר לי אחד 'המשגיחים' בישיבות הקדושות, שפעם דיבר עם אחד מתלמידיו בענין עשיית גדרים לשמור עצמו בשמירה מעולה מכל מיני משחיתים... ומיאן אותו בחור לקבל הדברים, והנה בדרך הליכתם ראו שני אנשים מהלכים, האחד חובש כובע וראשו ואילו רעהו מהלך כשרק כיפה מכסה את ראשו בלא כובע עליו, לפתע פרצה רוח סערה עזה ולזה עף הכובע למרחקים ולמשנהו העיפה הרוח את הכיפה ונשאר גלוי ראשו, אמר המשגיח לבחור, אתה הראית לדעת על החובה להיות מהמוסיפין מן החול על הקודש, כי לא הרימה הרוח ל'בעל הכובע' אלא את הכיסוי העליון, אולם עדיין נשאר בכיסוי ראש כדת וכדין, אולם חברו שלא חבש כובע אזי בשעת 'נסיון' באה רוח ועוקרתו על פניו.

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

יג

ואופן^כ, אבל אם אך תהיה לו דריסת הרגל כל שהוא יעלה בידו לקלקל את הכלי^ט, ומשום הכי 'אין עצה ואין תבונה' אלא לעמוד בכל תוקף כחומה בצורה, כדי שלא ימצא בתוך תחומו שום פתח פתוח כ'כלים' הידועים לא תולדותיהן ולא תולדותיהן^ל, או אביזרייהו, ואז, אשרי חלקו בזה ובבא^{לא}.

כח. בכלל הדברים לשמור על מצוות התורה בכל פרטותיהן ודקדוקיהן ומבלי שיסתמך על קולות והיתירים שונים. וכה רמז הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע (ריש פרשתו) בלשון רש"י בריש פרשתן 'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע', שהנה ידוע כי קיום מצוות ציצית היא הנותנת כח באדם להתגבר על יצרו ולהיות כ'עבד' לפני הקב"ה, וכדכתיב (במדבר טו לט) 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם', והנה מתחילה יש ל"ב חוטים בציצית (ארבע כנפות שבכ"א מהם יש ח' חוטים), אמנם בדיעבד אם נפל חוט אחד ונשאר ל"א עדיין יוצא השובשם ידי חובתו, אלא ש'סגולת' המצוה אינה אלא כשמקיים את המצוה כתיקונה ובכל הידוריה כשיש בה ל"ב חוטים. וזהו שאמר רש"י, 'לא דיברה תורה' - מי שבבגדו ל"א חוטי ציצית אכן קיים מה ש'דיברה תורה', אבל 'אלא' בגמטריא ל"ב - כשיהא בבגדו ל"ב חוטים, אזי מועילים הם 'כנגד יצר הרע', שנותנים כח להתגבר כנגד היצר. ומהאמור כאן למד הרה"ק לכל מצוות התורה, שהרוצה שיתקיימו בו סגולותיה של כל מצוה ומצוה יקיימנה באופן של לכתחילה עם כל כללותיה ודקדוקיה, ולא יסמוך על התרים וקולות שעל ידי זה אכן 'יצא ידי חובתו' אבל הפסיד לעצמו לקבל את 'סגולת' המצוה והשפעתה. **כט.** משל אמרו בשם הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע, לעני ואביון מרוד שהתקיים מ'קבוץ נדבות', פעם אחת ניגש לאחד מגדולי העשירים וביקש ממנו שרוצה לקבוע מסמר בביתו בעד סכום נכבד של מאה זהובים, בתחילה דחהו העשיר, אך משבא הלה והפציר בו יום יום נענה לו העשיר וכתב שטר מכירה כדין ונתנו בידי העני. ויהי ממחרת, בא העני וביקש לתלות אחד מבגדיו על המסמר, מיד פתחו לו הבית ונתנו לעשות בו כרצונו - שהרי שלו הוא המסמר, למחר הגיע העני בבקשה שברצונו לקחת את בגדו מאתמול ותחתיו תלה חפץ אחר, וכך הטריד את מנוחת בני הבית יום יום בענין אחר... עד שיומא חדא בא העני ותלה במסמרו נבלת בהמה שהחלה תוך כמה שעות להריח בריח נורא ואיום - והיו עיני בני הבית כלות והולכות... אבל, מה יעשו הרי שלו מסמר זה, ולגודל הצחנה נאלצו לעזוב את הבית בבושת פנים, וכך נהפך כל הבית להיות תחת רשותו של העני...

והנמשל מובן, שהיצר הרע מפתה את האדם שיפתח עבורו סדק צר מאד כדי שיוכל לתת שם דבר קטן, והגם שבתחילה דוחה אותו האדם, מיהו השטן חוזר ומפציר בו שוב ושוב, עד שלבסוף מסכים האדם לוותר על דבר של מה בכך ולתת 'שעיר לעזאזל' עבור השטן כדי שבכך יתן לו מנוחה לנפשו, אך סופו שיתלה היצר באותו 'מסמר' כל סוגי נבילות וטריפות שאין אדם יכול לעמוד במחיצתו, והוא שולט בו מראשו ועד רגליו וכובש אותו להיות נכנע תחתיו בשלימות, ומפסיד את הכל, וכן אמרו (שבת קה:): 'כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועושה'.

ל. בין באי ביתו של הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע היה בחור שהחל פורק מעליו עול תורה ומצוות ל"ע, והחווה ריחקו מעליו בכל מיני ריחוק... פ"א בא לבקר בבית החווה אחד משרי הגויים, והחווה קיבלו בסבר פנים יפות וקירבו בכמה מיני קירוב, משיצא שאלו הבחור, ילמדני רבינו, במה נשתנית לרעה מאותו השר, וכי עדיף הגוי על פני שאני יהודי אלא שהנני עושה במקצת מעשה גויים, נענה החווה ואמר לו 'הפקרות' גרועה מהכל, כלומר, גוי זה איננו מופקר - אינו אלא גוי המתנהג כגוי, אבל אתה בהנהגתך הנך מופקר - העושה ככל העולה על רוחו זה גרוע מכל דבר אחר. וכך מצינו בפרשתן בדין 'בן סורר ומורה', שכבר הקשו חז"ל (סנהדרין עב.) 'תניא רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל, אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות', ונודע להקשות, שהרי רוצח נענש ב'מיתת הרג', שהורגים אותו בסייף, ואילו בן סורר ומורה נהרג בסקילה שהיא מיתה חמורה יותר, ואם אכן נידון על שם סופו שילסטם את הבריות אם כן מדוע חמור עונשו יותר מרוצח בפועל ממש, אלא מכאן שה'הפקרות' קשה היא יותר מכל העברות החמורות, ובן סורר ומורה 'בהפקרא ניחא ליה', על כן אחת דינו לסקילה.

האף אומנם כי יתכן שבדורות הקודמים היו צריכים להשקיע ולבאר דיבור קדוש כזה, אבל כהיום 'דור הטעכנאלאגיע' (כלים טכנולוגיים ממינים שונים ומשונים) אשר כל באיה לא ישובו, אין כל צורך לבאר 'הפקרות' וחורבנה מהו...

לא. איתא ב'אור החיים' על הפסוק (יב כח) 'שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצווק, למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם' וז"ל, שמור - קיים את מצוות התורה, ואף תוסיף ושמעת - לשמוע בקול דברי חכמים

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

ממו"ז ז"ל על פסוק (כו) 'צעקה הנערה ואין מושיע לה' ודרשו חז"ל (סנהדרין עג.) הא יש מושיע חייב להציל אפילו בנפשו של רודף, וישראל נושע בה' וצריך להושיענו אפילו בנפשו של הרודף ולבטל כל הסט"א, עכ"ל.

ואי אפשר להינצל מהיצה"ר אלא על ידי תפילה, וכביאורו של ה'אור החיים' הקדוש בפסוק (פר' כי תבא כי ה-י) 'ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב וכו' ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו, שארמי זה יצר הרע הרוצה לאבד את הנשמה הנקראת אבי, ובתחילה בא היצר במתי מעט פירוש בכוחות מועטים, ואחר כך מתרבים כוחותיו באדם עצמו והוא אומר ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. ואומרו ונצעק אל ה' כאן רמז שצריך האדם להתפלל לה' בכל יום שיצילהו מיצר הרע לג'.

תתקבל צלותהון - התפילה להינצל מהיצר הרע בוודאי תתקבל בפרשתן (כב כד), '...על דבר אשר לא צעקה, נוראות למד מכאן הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפתי צדיק הושענא רבא אות כב) כי היכול לצעוק ואינו צועק נחשב כמי שרוצה בדבר ואינו יכול לפטור עצמו בטענת 'אונס', על כן מענישים אותה (מיתה) על דבר אשר לא צעקה ונילתה בזה שאין כאן 'אונס' אלא רצון. וכוונת דבריו ללמדנו על גודל החיוב לצעוק אל אבינו שבשמים שיצילנו מכל פיתוי היצר הרע, כי רצוננו לעשות רצונך, והמחריש מלצעוק ומלהתפלל הרי בכך מוכיח שניחא ליה ח"ו להלך אחר יצרו.

אמנם אם יזעק במר נפשו אל הקב"ה שיצילו מובטח הוא שתתקבל תפילתו לג', וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' (סוכות תרס"ג ד"ה בסוכות) וז"ל, דשמעתי

שעשו גדרים וסייגים על דברי תורה, את כל שבאמצעות הגדרים יהיו הדברים (המצוות עצמם) נשמרים בשלימות, והוא אומרו 'כל הדברים' כי זולת זה אין המצווה נעשית כולה בשלימות כי באמצעות הגדר אין נגרע ממנה דבר. וזהו אומרו למען ייטב לך ולבניך כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל היא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם להבדילם מכל כיעור והדומה לו.

לב. וכבר כתב בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

מעשה היה לאחרונה בבחור אשר לדאבון לב לא נתברך בכשרונות, ובקושי גדול היה מצליח להבין את דברי הגמרא, גם את אשר 'תפס' בקושי גדול שכח עד מהרה... ואכן היה ניכר הדבר בתשובותיו ב'מבחן' (פארהער) השבועי, כאשר היה יודע לערך חצי מהתשובות... ויהי היום, ה'מגיד שיעור' בודק את ה'מבחן', והנה הפלא ופלא, התשובות נכונות וכתובות בבחירות עצומה, ומעידים על 'הכותב' כי הוא מכיר את סוגיות הגמרא על כל נבכיה ישר והפוך, אך משנשנה הדבר במשך כמה שבועות שטח המגיד שיעור את פליאתו בפני ה'מנהל הרוחני', והלה פסק כי ללא כל ספק הוא מעתיק את תשובותיו מהבחור המצטיין היושב בסמוך אליו, או הוא 'מזכה' אחד מידידיו למלאות עבורו את התשובות... בשבוע הבא השגיח המג"ש היטב על בחור דן, ולנגד עיניו נגלה המחזה, איך שהבחור כותב במו ידיו את התשובות מבלי להביט הנה והנה, אלא התשובות 'נשלפות' מידו כזקן ורגיל, וגם הפעם היה 'הציון' מאה... נדהם המג"ש לראות את המהפכה המתחוללת בבחור לנגד עיניו, והלך לברר אצל ההורים אם יודעים הם 'סוד הדבר'. אז גילתה האם שלפני כמה וכמה שבועות סיפר המג"ש, שכאשר היה נער רך בשנים הלך לראות את עבודת הקודש של הרה"ק מסאטמאר זי"ע בתפילתו וראהו גועה בבכיה ב'אהבה רבה', נכנסו הדברים בלב הבחור, ואף הוא רצה להתפלל באופן זה, ובא להיוועץ בהוריו - היות ואין בידו לעשות כן בהיכל הישיבה, יעצה לו אמו, השכם בבוקר, ותתפלל 'אהבה רבה' בבית בלא שם ומלכות - שם תשפוך שיח לפני בורא עולם שיאיר עיניך בתורתו וכו'... ויתן בלבך בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד... ואכן כך עשה, ובכה בדמעות שלישי לאבינו אב הרחמן, ומני אז נפתח מוחו והחל לראות הצלחה גדולה, וראו הכל כוחה של 'אהבה רבה' ושל תפילה מעומק הלב על עניינים רוחניים הגורמת 'מהפכות' עצומות לטובה ולברכה מעלה מכל גדרי הטבע.

לג. הנה נאמר (דברים יד כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך, ודרשו חז"ל (תענית ט:) 'עשר בשביל שתתעשר'. והקשה הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (סיון מאמר ה אות יד) שהרי אסור לשמש את הרב על מנת לקבל פרס (אבות א א) אלא צריך לקיים את המצוות רק לשם שמים, מעתה יקשה, כיצד היאך התירה התורה לעשר בשביל להתעשר. ומבאר הבני יששכר, כי כבר אמרו חז"ל (עירובין מא:) שדקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו,

התנערי מעפר קומי - אין מקום לייאוש כלל

בפרשתן (כא יח), 'כי יהיה לאיש בן סורר ומורה...' ובגמרא (סנהדרין עא.) נחלקו אודות זה הבן הסורר ומורה ואמרו בן סורר ומורה לא היה ולא יהיה. מכאן מצאנו סמך לדבר, שלא יאמר אדם אפסה תקוותי - איככה אוכל לשוב להלוך על דרך המלך - כאשר כ"כ מעוותות דרכי, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום. כי באמת 'לא ידח ממנו נדח', ואף לחומא הגדול ביותר יש עוד תקוות טוב לשוב לבוראו. שהרי הבן סורר ומורה נידון על שם סופו, דסופו שישב בפרשת דרכים וילסטם את הבריות, ו'אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב' (שם עא:). על זאת אמרו

לא היה ולא יהיה - לא תהא כזאת בישראל להחליט על אדם שסופו לאבדון, אלא כל אחד ואחד מבני ישראל אפילו בן סורר ומורה, יכול לשנות את דרכיו וליהפך לצדיק גמור כמי שנולד מחדש ולא הוא האיש שקלקל וחטא.

ואכן, כי תצא למלחמה - לכך נוצר האדם כחומר גם ועב בעולם הגשמי כדי להיות איש מלחמה, ואף אם נפול יפול ויכשל במלחמתו, לא יעזוב את עמדתו לומר הנה כבר גבר יצרי עלי ואבדה תקוותי, אלא יתחזק לעמוד כצור החלמיש במלחמתו בכל עת ובכל מצב, כי כך היא דרכה של מלחמה - אף אם יפול וימצא עצמו מפסיד במערכה לא יתרפה ממלאכתו

ונמצא שבקשת העשירות היא בקשה על יראת שמים, שהאדם מבקש במר נפשו שאינו רוצה בדוחק העניות המעבירה אותו מעל דעת קונו רח"ל, אלא חשקה נפשו בעשירות בכדי שיוכל לעשות רצונו ית' מתוך הרחבת הדעת, וממילא כשמעשר בשביל שיתעשר אין זה בשביל לקבל פרס בעולם הזה, אלא למען יוכל לעבוד את השי"ת, והרי זה משאלת לב שכולה רוחנית. ובזה מבאר הבני יששכר בלישנא דקרא 'עשר תעשר וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים', שעשר תעשר ר"ל בשביל שתתעשר, והרי זו עשייה לשם שמים, כי על ידי ריבוי הפרנסה תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים [ועיי"ש עוד במה שמאריך בזה].

ובכלל דבריו אפשר להוסיף (כי לאו דווקא בענייני ממון ועשירות, אלא ב) כל קשיי החיים, צרות וייסורים העוברים על האדם רח"ל, שניתן לבקש ולהתחנן שיסור ממנו כל מחלה וצרה 'למען ילמד ליראה' - בכדי שיוכל ללמוד ולהתפלל ולעבדו בלבב שלם מתוך מנוחה ושלווה, כי כל אותם הייסורים מעבירים אותו על דעת קונו ומונעים ממנו להיות ירא שמים, והבקשה על רוחניות ודאי נענית מיד.

מעשה באחד מבני החבורה בעי"ת בית שמש יצ"ו, בקיץ שנת תשע"ה בא בנו בקשרי אירוסין והוקבע זמן החתונה לחודש חשון תשע"ו, משקרבו מועד הנישואין ולרש אין כל, הוחלט בלית ברירה שהנ"ל יסע בחודש אלול לארה"ב לזכות אחינו בני ישראל במצוות צדקה שתעמוד להם לזכות בימי הדין של תשע"ו. נפשו של האברך עגמה עליו מאד שיצטרך להתגלגל בצידי דרכים בנסיונות ברוחניות ובגשמיות בחודש נשגב זה במקום לשבת כדרכו ב'אלול' על התורה ועל העבודה, ע"כ החיש פעמיו לציון הרשב"י שם התפלל מעומקא דליבא שלא יצטרך כלל לנדוד בדרכים בחודש אלול...

אחר שפרק מועקת לבו וסיים לומר תהלים נכנס ל'קאווע שטיבל' (חדר קפה) שבחצר הציון הקדוש, והנה נפגש שם עם ידיד נעוריו הדר בארה"ב שזה עידן ועידנים לא ראהו ולא שמע ממנו, אחר ברכת 'שלום עליכם - עליכם שלום' נענה ידידו מאליו ללא כל בקשה ורמיזה מצידו, הנה שמעתי כי הינך עומד להשיא את בנך, הרי לך טשעק (צ"ק) על סך עשרת אלפי דאלער... סכום שסייע והציל את האברך, ואף ניצול מגזירת גלות, ולא הוצרך ליסע לארה"ב (האברך מוסיף שממילא לא היה מרוויח יותר מזה בנסיעתו, וכאן הרוויח גם את דמי הכרטיס שנמנעה ממנו הוצאה זאת).

ויעידו רבים שנושעו כהנה וכהנה בזכות תפילתם בימים אלו, וכעין מעשה הנ"ל שמעתי מבני הרה"ח ר' שלום הלל שטערן זצ"ל (נפ' כ"ג טבת תשע"ט) כי מעת שחלה ל"ע, במשך שנה ומחצה עבר טיפולים קשים ומרים כשהוא נכנס ויוצא מביתו לבית החולים וחוזר חלילה רח"ל, בשבת ר"ח אלול תשע"ח השתתף בשבת התאחדות והתעלות במירון, ושמע את המעשה הנ"ל, מיד גמלה בלבו החלטה לבקש על כך שאינו רוצה לשהות ארוכות בבית החולים, עלה לציון הרשב"י וגמר את כל התהילים ואכן, תפילתו פעלה פעולתה לטוב, ובמשך כל החודש לא הוזקק לאשפוז עד שמחת תורה, (אז נכנס לדאבון לב לביה"ח, עד יומו האחרון) ללמדך כוחן של תפילה מעומק הלב, ובפרט כשכל תכליתן הוא על 'יראת שמים'.

באר הפרשה - פרשת כי תצא - אלול

בביאור דברי הכתוב (תהילים לו טז) 'טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים', שהנה היצר הרע בא לו לאדם ומראה לו הרבה 'רשעיות' אשר עשה, ובוה הוא רוצה לשבר את רוחו לגמרי, אך הירא את דבר ה' עונה ליצרו ואומר לו, הן אמת שיש לי אך מעט 'צדקות', אבל רק על אלו אביט ומהם אשאב שמחה והתחזקות, ובזאת הוא גובר על יצרו ומנצחו, וזה דבר הכתוב 'טוב מעט לצדיק' שיביט על מעט צדקותיו, מאשר להביט על 'המון רשעיות הרבות' שהיצר מציב אל מול עיניו.

יה"ר שנזכה למלא את אלו הימים כראוי, להתחנן כדת וכנכון לפני המלך כחובת הימים הללו, ולבוא לקראת יום הדין הנורא ששים ושמים, מתוקנים וטהורים, ונוכה לברכת השנים, בשנה טובה ומתוקה.

אלא אדרבה יוסיף חיילים להשיב כנגד אויבו מלחמה השערה לך - לחזור להביסו, וזהו איש מלחמה לה.

ענין זה נרמז גם בסיום הפרשה ב'פרשת מחיית עמלק', כי עמלק נטפל ל'נחשלים' שהענין פולטם (תנחומא תצא י) לייאשם ולזמר להם הנה כבר 'נחשל' אתה, אבד סברך ותזחלתך מה' - ובוה רוצה להפילם לגמרי, אבל אנו מצווים 'מחה תמחה את זכר עמלק' - לזעוק בקול גדול ש'בל' יהודי יקר הוא אצל אביו שבשמים, ובידו להתקרב אליו מהיכן שהוא נמצא לו, על כן איש בגבורתו יתגבר להתחדש ולשוב אל ה' אלוקיו.

יודע כי זהו אחד מטכסי היצר - לנסות את האדם לאברו מיישוב דעתו ולייאשו. וכן כתב הרה"ק ה'שפת אמת' בפרשתו (תרל"ד ד"ה כי תצא מהנה על אויבך)

לד. וכך איתא מהרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (וירא ד"ה וירא) וז"ל, כי הרשע כאשר רואה בעצמו כי מרה והעציב את רוח ה' מאד ומתייאש מלשוב, עי"ז הנה גדול עונו האחרון מכל אשר חטא וכו'. וע"ז הזהירו חכמים בדבריהם (ברכות ל): 'אפילו נחש כרוך על עקבו' לרמז על הרשע הנכרך בזוהמת הנחש ר"ל, אעפ"כ לא יפסיק מעבודתו וימשיך להתחזק, כי רב חסד הוא ומרבה לסלוח בלי שיעור ובלי תכלית.

ושמעתי מחכם אחד, דכיו"ב יש ללמוד מתקנת חז"ל לתקוע בכל חודש אלול - דבר יום ביומו, בכדי לעורר את העם שיחזרו לתשובה, ולא הסתפקו בתקיעות בראש החודש ותו לא, כי אם לא התעורר ביום הראשון מעוררים אותו ביום השני, ואפילו אם כבר עבר עליו כמעט כל החודש, ולמעלה מעשרים פעמים עוררו אותו ועדיין נשאר בשנתו, מ"מ לא התייאשו ממנו חכמים ועדיין אנו שבים לתקוע, כי עד הרגע האחרון ממש עדיין ניתן להתעורר ולשוב בתשובה.

וכבר נדברו ביניהם כמה מחסידי ברסלב ובתוך שיחתם נשאלה 'שאלה', מיהו החסיד הגדול ביותר, נענו כולם פה אחד ואמרו - ה"ה ה'יצר הרע'..., שהרי הוא אינו מתייאש לעולם, ובכל יום ויום יצרו של כל אדם ואדם מתגבר עליו להכשילו, אם לא יצליח ממקום זה יבוא ממקום אחר, ממזרח ממערב מצפון ומים, אם אתמול לא הצליח להכשילו וקיבל מכה מוחצת, מ"מ יבוא היום שוב כאילו לא היה דבר מעולם, ומכל הצדדים וסוגי הטענות ינסה להפילך שוב בפח יקוש... וממילא 'מאויבי תחכמיני', עלינו ללמוד מדרכיו ועל ידי זה לנצח אותו, באותה מידה שהוא זומם בה להפילנו בפח יקוש, באותה מידה ננצח אותו כשלא נתייאש.

לה. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, המשיל את הענין לחייל הלוחם בשדה הקרב וחרבו שלופה בידו, ואחד מחיילי האויב ירה בו באצבעו ודם רב החל לזוב ממנו, מה עשה זה ה'שוטה', נבהל והשליך את כלי הזיין מידי... מיד צעקו לו חבריו, שוטה שכמותך, מדוע הנך משים את עצמך בסכנת מוות, והרי עתה אפשר לאויב להרגך או להכות בך מכה רבה ועצומה, המשך נא לישא חרבך בידך אולי תוכל להשיב לו מנה אחת אפים ותפילהו לגמרי. כמו"כ, במלחמת היצר, ה'נופל' שמתייאש ומשליך את כל אשר לו, בזה גופא הצליח היצר עליו - שהרי זוהי כל מטרתו - לייאש את הנלחם בו, אלא יתרומם ויתחזק בכל כוחו, וכך יזכה שיבוא יום ויכה את היצר הרע לגמרי (ח"ח על נ"ך קהלת י ד). לו. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה אומר, שמלחמת עמלק 'מלחמה תמידית' היא, ואף אם נכשל ונפל במלחמה יתחזק מיד ויחזור לעמוד על משמרתו כבתחילה, וזה מרומז בשם 'עמלק' שהוא נוטריקון 'אמאל לייגט ער מיר אראפ, און אמאל לייג איך איהם אראפ' (לפעמים היצה"ר מנצח ומפיל את האדם, ולפעמים האדם מנצחו), אך העיקר הוא שלא יפול ברוחו מנפילותיו, וימשיך בכח וגבורה למלחמה הבאה.